

žiteljem. Iskra, ki je užgala leta 1573. največjo slovensko-hrvatsko kmečko vstajo, je bilo trinoško ravnarje graščaka Franca Taha in njegovih sinov na Susedgradu pri Zagrebu in v Stattenbergu pri Makolah.

Za ta punt so si postavili kmetje tročlansko vlado z Matijem Gubcem na čelu. Ilija Gregorič je organiziral 16.000 mož broječo kmečko vojsko. Kmečka zveza, ki je bila temelj vstaje, si je stavila za cilj: rešiti podložnike iz oblasti plemiške gospode. Kmečki upor leta 1573. je hotel osvoboditi slovenskega in hrvaškega kmeta. Odpraviti je nameraval vse uradnike, ki so pobirali davke in doklade, vse mitnice ter carinske postaje in doseči prosto trgovino svobodnemu prometu do morja. Zmagoviti kmetje bi naj bili osnovali za slovenske in hrvaške pokrajine v Zagrebu vlado. Sklenili so pobirati sami davke in doklade in skrbeti za varstvo. Pokoriti so se odločili le kralju in nikomur drugemu.

Vsi ti lepi osvobodilni načrti so propadli, ker je bila kmečka vojska trikrat poražena: 5. februarja 1573 na Krškem polju, par dni pozneje na ravnici med Sv. Petrom pod Sv. gorami in Sotlo ter v glavni bitki 9. februarja 1573 pri Stubiških Toplicah v hrvaškem Zagorju.

V tem največjem puntarskem gibanju so bili ob življenje vsi kolovodje, padlo je do 6000 ljudi, katerih moč je bila v tedanji dobi silno potrebna za obdelovanje zemlje ter obrambo proti Turkom. Kraje, kjer je bilo središče upora, so grajski krvoloki vse požgali, porušili in ljudi pobesili ter pokončili.

Če pomislimo, da sta bila slovenski in hrvaški kmet v puntarskem gibanju leta 1573. ob vse vzore, kateri so jih podžgali, da sta se dvignila proti nasilnikom, lahko trdimo, da so bili tedaj res hudi časi. Pred upori tlaka in neznesne dajatve ter valpetov bič; po zatrti pobuni pa se je gorje od strani grajskih potrojilo in je bil naš kmet res v najslabših časih živeča uboga raja. Pri vsem tem groznem zlu pa slovenski kmet nikakor ni obupal, dasi ga je v tej dobi ob vsakem času ogrožal na življenju in imetju še divji Turčin.

Štajerska doživela 34 velikih turških vpadov

Največ je pretrpela Slovenija od Turkov, kateri so opustošili na Štajerskem kraje od Gradca do Brežic s 34 velikimi vpadmi.

Kamor so pridivljala turška krdeča, so oropala, požgala ter uničila vse. Pobila so starejše ljudi ter negodne otroke. Kar pa je bilo od obojega spola količkaj pri moči, so odgnali v sužnost, iz katere navadno ni bilo rešitve.

Turški ogenj, meč in odgon so nekatere kraje po Slovenskem čisto razljudili. Pre-

ostali so po večjih turških navalih v obsežnih naseljih le posamezniki. Po zginu Turkov so občutili še živeči strahote popolne osamelosti. Na visokih drevesih so zažigali daleč vidne ognje, s katerimi so opozarjali, da životari v tej in oni požgani vasi človeška duša, katera hrepeni po razgovoru s človeškim bitjem. Na ta način so se dogajale preselitve in združitve tujcev s tujci iz samega hrepenenja po človeški družbi.

Ako bi hoteli opisati vseh 34 velikih turških razdejanj na Štajerskem, bi privedlo predaleč. Kratko se hočemo dotakniti samo leta 1532. Tedaj je bil Maribor oblegan drugič od turškega sultana Sulejmana II. Mesto je odbilo tri napade nad 100.000 mož broječo turške vojske.

Nezaslišane, zares grozne reči nam pripovedujejo zgodovinarji o turških grozovitostih leta 1532. Srečen, kateremu je koj glava odletela, saj mu ni bilo treba še dalje gledati divjega razgrajanja v sruho do kristjanov znorelih Turčinov. Več nego zverine so zaznamovale tolovajske pohode s tem, da so nabadali odsekane glave na sulice in z njimi okrog skakale, drugod so zopet parali divjaki trupla umorjenih in v njih drobini iskali cekine, katere so baje kristjani ob prihodu Turkov pogoltnili. S človeškimi črevesi so se opasovali in kakor ljudozrci v Afriki pekli in žrli človeško meso. Otroke so butali z glavami ob plotove in zidovje, da so se razleteli možgani na vse strani. Materam so trgali otročiče iz naročij, jih natikali na plotove, kjer so milo cvlili in capljali, medtem ko so matere osramočene in oskrunjene zraven njih umirale.

Kratko označena doba turških vpadov ni trajala samo leta, ampak so bili to skozi stoletja se raztezajoči najhujši časi, v katerih so neusmiljeno gospodarili: smrt, meč ter ogenj.

Leta svetovne vojne

O res hudih časih imajo prave pojme vsi oni, kateri so preživeli svetovno vojno doma in na raznih frontah.

Da je bilo tedaj res hudo v Sloveniji, o tem bodo pričali za stoletja nazaj padlim vojakom postavljeni spomeniki, katere vidimo povsod po podeželskih župnijah. V plošče teh žalostnih spominov na štiriletno svetovno klanje so vklesana tisočera in tisočera imena naših najboljših kmečkih fantov in mož. Kako veliko pa je število onih, ki so se vrnili z bojišč s kaljo bolezní ter delanezmožni in trajno pohabljeni! Zadnja leta svetovne vojne je moralo od Slovencev vse na bojišče, kar je imelo obe nogi in dve roki. Doma so ostali le starci ter slabotne ženske z deco. In še celo doma ostalim so neprestano ponavljajoče se rekvizicije trgale izpred ust zadnji griž-

ljaj kruha in brezobzirno odganjale iz hlevov plemensko ter delovno živino. Prisilno odvzemanje prehrane je bilo že tako daleč, da niso stradala samo mesta, ampak tudi podeželja. Niti za drag denar ni bilo dobiti petroleja, obleke, obutve ter drugih najbolj nujnih potrebščin.

Pri vsej osirotelosti in pomanjkanju so morali doma ostali molčati, sicer so odvedli vsakega godrnjača v ječo, kjer ga je čakala po kratkem sodnem postopanju smrt!

Da sta doletela slovenskega človeka ječa in ustrelitev, za to ni bilo treba izpričanih dokazov. Kaj še! Zadostovalo je, da sta te kak zahrbtni Nemec ali nemškutar ovadila, da si zaveden Slovenec, pa so ti naprtili, da si na strani sovražnikov Avstrije ter Nemčije in spadaš med štiri stene ali pa na vislice.

Doba svetovne vojne so bili res hudi časi, skozi katere se je moral prebiti slovenski človek v upanju na osvoboditev ter boljšo bodočnost z molkom na frontah in doma.

In danes ...

Resnemu človeku, kateri visi z dušo in telesom na mladi Jugoslaviji, se stiska od bolesti srce, ako sliši, kako naši ljudje po nepotrebnem tožijo o hudih časih in neupravičeno zabavljajo na oblast. Današnji zabavljači in nezadovoljneži spadajo preko meje, kjer bi jih drugače poučili, da bi kmalu okusili, kaj so res hudi časi za kmeta, kateri v vsaki vojni največ trpi in žrtvuje.

Tujci, kateri nas obiskujejo, se ne morejo načuditi, kako je pri nas še vsega in se nam v primeri z zunanjim svetom ugodno godi.

Vodstvo naše države je v dno duše prepričano, da je najhujše zlo za narod vojna. Radi tega spoznanja se je uravnavala v Jugoslaviji že leta zunanja politika tako, da smo v sedanji evropski vojni lahko ostali nepristranski in upamo, da bomo tudi vzdržali na tem stališču. Ker nam je vojna vihra doslej prizanesla, bi morali biti hvaležni Bogu in vsem na najvišjih državnih mestih, ki zastavljajo vse moči, da bi šlo vojno gorje mimo nas.

Kmet danes lahko in dobro prodaja. Svojega blaga niti ponujati ni treba, ker prihajajo kupci sami v hiše. Večina kmečkih ljudi, katerim varčevanje ni tujka, bo svojo posest v času dobre prodaje razdolžila in si še kaj prištedila.

Pribiti še moramo dejstvo, da je vzrasla Jugoslavija ob prevratu iz preobilno prelite krvi naših najboljših in iz medvojnega gorja ter spoznanja, da spadajo Slovenec, Hrvat in Srb v skupno državo, katera je danes po 20 letih ena najbolj urejenih v Evropi in se

Fedor je mirno ponovil svojo zapoved in odrinil puško od sebe.

Mrmranje se je stopnjevalo. Možje so odločno izjavljali:

»Pripravljeni smo na smrt, toda v borbi.«

Sedaj se je oglašil Aleksej, ki je stal blizu sina.

»Ali resno misliš, da ne bi streljali? Kaj naj to pomeni?«

»Ne bomo streljali!« je Fedor kratko odgovoril.

Očetu in možem, ki so začudeno strmeli vanj, bi rad pojasnil, zakaj je spremenil svoj načrt, a ni mogel govoriti. Nekaj ga je dušilo in stiskalo za grlo. Trpel je grozne dušne muke. V duhu je videl vaščane. Preplašeni so se stiskali v svojih kočah kakor ptički v gnezdu, če se bliža jastreb. Z njihovih obrazov je odsevala groza, z nekaterih pa očitki. V teh groznih trenutkih se je spomnil na besede Svetega pisma: »Bolje je, da en človek umrje, da reši vse druge.« Tedaj je v njem dozorel sklep, da prepove streljanje.

Kaj bi pomagalo, če bi on in tovariši, ki so stali v jarku, postrelili nekaj vojakov? Nič. Ostala vojska bi pridrla v vas in v podivjanosti vse uničila.

Balto bi zadela ista usoda kakor druge uporne vasi. Od vsega bi ostalo žalostno pogorišče.

Ruski komunisti so v človeku gledali samo snov in organ, ki mora biti podložen. Gorje onemu, ki se ne bi

hotel ukloniti! Boljševiki so trdili, da človek nima duše in lastne volje. Bogočastje je neumnost, katero so iznašli duhovniki. Človek sam ima stvariteljsko moč, toda le v primeru, če je njegova moč v službi komunizma. Balta se je hotela iztrgati iz komunistične skupnosti, zaradi tega mora pretrpeti svojo usodo, izginiti, in od nje bo kmalu ostalo samo nekaj pepela, katerega bo veter razpršil po ravnici.

Možje so še vedno vprašujoče strmeli v Fedorja. Morda so uganili njegove misli, ker več niso sili vanj in so izpustili puške. Sicer so tudi sami čutili, da njihov upor ne bi rodil uspeha, a bi se vkljub temu borili ko takrat, ko so bili v vrstah Denjkinove bele garde.

*

Konjeniki so se v daljavi kakih dva tisoč metrov ustavili.

Iz vrste se je izločil en sam konjenik, ki je dvignil k očem daljnogled in opazoval vas.

To je bil Klavs Rišin. Sam je prevzel vodstvo konjenikov, ker se je hotel na licu mesta prepričati o vsem.

Nad sprejemom je bil presenečen. Prej je bil prepričan, da bodo njegove konjenike pozdravile krogle, ker uporniki vedo, da ne morejo pričakovati usmiljenja, zato jim ne preostane drugo, ko da drago prodajo svoje življenje.

Bil je leta 1892. tisti policist, ki bi moral aretirati izumitelja eksplozijskega motorja, Gottlieba Daimlerja, ki so ga bili osumili ponarejanja denarja. Daimlerjevi sosedji so bili postali pozorni na stalno razbijanje, nabijanje in ropotanje, ki so ga slišali iz njegove delavnice in ki ni prenehalo niti ponoči. Niso si ga znali drugače razlagati, nego da izdeluje mož denar. Pri nočni preiskavi je policija, ki jo je vodil Sieger, našla model Daimlerjevega eksplozivnega motorja. Leto dni pozneje je izumitelj ta model izdelal v naravni velikosti in začel se je zmagoslavni pohod avtomobilizma.

Plačilo za obiskovalec cerkve. V Gladewateru v Taksasu v Združenih ameriških državah cerkev svojim vernikom

poteguje za njeno naklonjenost celotni zunanji svet!

*

Vsak, kateri bo preletel te vrstice, bo moral priznati, da je bil slovenski kmet trpin v res hudih in najhujših časih kmečkih uporov, ko ga je moril in mu požigal Turek ter med

svetovno vojno pod tujerodno gospodovalno peto. Sedaj pa, ko živimo nad 20 let v bogati in svobodni Jugoslaviji, bi tolkli sami sebe v obraz in bi izzivali božjo pravičnost, ako bi godrnjali in tožili ter jadikovali že sedaj o hudih časih in zabavljali čez državno vodstvo, ki je in bo storilo vse, da nas obvaruje z modro zunanjo politiko vojnih zapletljajev.

Po Jugoslaviji

Občinske volitve na Hrvaškem bodo prihodnjo nedeljo, 19. majnika. Povzročile so precejšnjo razgibanost med volilci tudi v političnem oziru, čeprav je dr. Maček v svojem oklicu za občinske volitve poudaril, da volitve nimajo političnega obilježja, marveč gospodarsko in socialno. Glede na samoupraven značaj občin in njihovega delovanja na Hrvaškem v bodočnosti, je značilno dejstvo, da je banovina prevzela plačevanje in torej tudi nameščanje občinskih tajnikov in uradnikov. S tem ji je tudi zasiguran velik vpliv na de-

lovanje in gibanje občin. Kar se tiče kandidatnih list za občinske volitve, se je smela po posameznih občinah postaviti samo po ena lista Hrvatske seljačke stranke. Na to listo so tudi bili sprejeti zastopniki narodnih manjšin: Nemcev, Madžarov in Slovakov, če so pristaši srbsko-hrvatskega sporazuma. Kar se tiče tistih okrajev iz Bosne in Hercegovine, ki so bili priključeni banovini Hrvatski, so v nekaterih krajih sestavili Hrvati (pristaši HSS) skupne liste z muslimani, v drugih krajih pa grede muslimani skupno s Srbi.

Propadanje starokatoliške cerkve

Ta cerkev ni ne stara, ker obstoji šele od l. 1870., ko so jo ustanovili nekateri oholi nemški profesorji, ne katoliška, ker ne priznava rimskega papeža za vrhovnega poglavarja cerkve. V Jugoslaviji je bila s pomočjo liberalnih, katolicizmu nenaklonjenih vlad ustanovljena kot zakonsko zatočišče ljudi, ki so iz katoliške Cerkve pobegnili radi druge žene ali drugega moža. Zato jim je ljudska govorica pridela nek značilen priimek. O razmerah, ki vladajo v tej krivoverski cerkvi, spričuje zborovanje hrvatskih starokatoličanov v Zagrebu v nedeljo, 5. maja. Na zborovanju je bilo z vso ostroostjo obsojeno delovanje starokatoliškega škofa Marka Kalodjere in njegove ožje okolice, češ da je danes iz starokatoliške cerkve nastala trgovska hiša in navadna krivoverska ločina, ker je utrechtska zveza izključila škofa Kalodjere iz zveze starokatoliških cerkva. Zborovanje je potekalo v velikem nemiru, prišlo je do pretepa med starokatoliškimi »verniki«. Ko je zastopnik oblasti napravil red, se je zborovanje nadaljevalo. Predložena je bila resolucija, v kateri se zahteva, naj posebna državna komisija izvrši strogo preiskavo o uporabi cerkvenega premoženja in zlasti tistih prispevkov, ki jih dobiva starokatoliška cerkev od države; naj se suspendira in iz službe odstrani škof Kalodjera, kakor tudi vsi člani sinodalnega sveta

in nadzornega odbora; uvede naj se komisariat, sestojč iz predstavnikov državne oblasti in članov starokatoliške cerkve, ki naj natančno preišče delovanje in poslovanje škofa Kalodjere in njegove najožje okolice ter naj skliče cerkveni zbor. Resolucija je bila z večino sprejeta. Lepe razmere, ki vladajo v tej

Novice iz domačih krajev

Duhovniška vest. Na mesto pokojnega g. Zupaniča je prišel k Sv. Juriju ob Pesnici za provizorja g. Alojzij Ciglar, doslej prvi kaplan v Beltincih.

Žagar ob vse prste na desnici. V mariborsko bolnišnico se je zatekel 45 letni žagar Ivan Lamprecht iz Selnice ob Dravi, kateremu je odsekala cirkularka vse prste na desnici.

Na ulici smrtno zadet od kapi. Na Aleksandrovi cesti v Mariboru je smrtno zadela kap pred trgovino Bata 75 letnega upokojenega železniškega nadsprevednika Štefana Prosenak z Aleksandrove ceste.

Tovarniški vajenec smrtno ponesrečil. V meljskem predmestju v Mariboru se je zgodila v minulem tednu med opoldanskim od-

Zoper glavobol

pomagata 1-2

ASPIRIN

tableti

Ni drugega zdravila po imenu „Aspirin“, temveč edino-le „Bayer“-jev Aspirin!

Opt. reg. pod 5 hr. 37592 od 22. XII. 1938.

krivoverski cerkvi! Čuditi pa se ne moremo, če pomislimo, kdo tvori to cerkev.

plačuje. Na zemljišču, ki pripada cerkveni občini, so odkrili petrolejski vrelec in njegovo izkoriščanje je prevzela cerkev sama. Sklenili so, da bodo dobiček enakomerno delili med obiskovalce cerkve. Istočasno pa so ukrenili vse potrebno, da se število članov ne more povečati, tako da bodo deleži v korist samo tistim, ki so že preden so odkrili petrolejski vrelec redno obiskovali cerkev.

Motorizirani tatovi goveje živine. — Zahodna Kanada je imela v starih časih mnogo opravka s tatovi na živino. Zdaj so se ti pojavili v vzhodnem delu dominiona, kjer so pa postali »moderni in se za svoje nečedne posele poslužujejo — avtomobilov. Tolpa živinskih roparjev pošlje na farme najprej

Presenečenju se je kmalu pridružil sram. Komisar se je začel sramovati zaradi pretiranih varnostnih ukrepov. Jezilo ga je, da je privedel s seboj toliko vojakov. Najbolj se je jezil zaradi topov. Nad rojstvo vas je prišel s tako opremo, kakor da bi moral ukrotiti in uničiti najhujše razbojnike.

Topničarji so za konjeniki postavljali topove. Strelci so skrbno premerili daljavo, poveljniki pa so pregledali granate. Vse je bilo pripravljeno. Na Klavsovo povelje se bo začelo bombardiranje.

Klavsovo srce so prevzela posebna čustva ob pogledu na domačo vas. Vse, kar je videl pred seboj, je bilo v njegovi okoreli duši stare spomine. Ta vas je bila njegova, četudi si je na vse načine prizadeval, da bi jo izbrisal iz spomina.

Slika Balte ga je vsega prevzela. V njegovo srce, v katerem je komunistični nauk zadužil vsa plemenita čustva, se je začela vračati gorkota.

Verjel je samo v teorije in simbole, a sedaj se je spet budila v njem človeška duša. Tu prebivajo njegovi rojaki, bivši prijatelji, roditelji. Hiša na levi strani vasi in gospodarska poslopja pred njo so njegova domačija. Tam se je rodil, tam je doraščal. Kaj je z očetom in materjo? Kaj je z ono malo Natašo, tako lepo in ljubeznivo, s katero se je igral v otroških letih, in ki je v njem vzbudila tisto novo čustvo, iz katerega se je razvila ljubezen?

morom v Ježekovi tovarni za izdelovanje poljedelskih strojev nesreča, ki je zahtevala življenje 18 letnega tovarniškega vajenca Franca Pezdirja iz Hotinje vasi. Fant je prišel v dotiko z električno napeljavo, je naenkrat omahnil in ga je najbrž radi slabega srca ubil navaden svetilniški električni tok 220 voltov. Dva zdravnik mu nista mogla več pomagati.

Smrtna kap v kopalni kadi. Ana Rozman, 79 letna žena upokojenega železničarja z Betnavske ceste v Mariboru, se je kopala v železničarskem kopalnišču v Wolfovi ulici. Keč ni bilo starke nad eno uro na spregled, so vdrli v kabino in našli Rozmanovo v kopalni kadi mrtvo, ker jo je zadela srčna kap.

Usodepoln padeec s kozolca. Hrbtenico si je poškodovala pri padcu s kozolca 18 letna

Klavs je s silo pregnal spomine. Njegov pogled je skozi daljnogled blodil po vasi. Vse je bilo mirno. Na ulicah ni videl žive duše.

Ko je njegov pogled romal od hiše do hiše, so se v njem spet vzdramili spomini. Natašin dom je nekaj trenutkov opazoval. Morda je upal, da bo zagledal deklico, ki mu je bila tako draga.

Vojaki so začudeno opazovali svojega poveljnika. Oni niso mogli vedeti, kako spremembo je povzročil v njegovem srcu pogled na Balto. Sicer pa kdo bi mogel misliti, da je mogočni komisar Klavs Rišin iz te uboge ukrajinske vasice?

Klavs vsa leta svoje visoke službe ni posvečal važnosti svoji osebi. Po boljševiškem nazoru ni bil drugo, ko mehanični del ogromnega ustroja. Prvič po svojem begu iz Balte je znova začutil svojo človeško naravo. Pri tem je začutil tako ugodje, da se ga njegova boljševiška strogost ni mogla otresti.

Nenadoma se je zavedel, da bi moral dati povelje za topovsko streljanje. Okleval je. Svoji rojstni vasi je hotel dati še nekaj minut življenja.

Čez čas je obrnil konja. Odjezdil je k topovom. Poveljniku baterije je rekel:

»Nihče ne strelja. Tako tudi mi nismo prisiljeni k streljanju.«

Poveljnik in topničarji so ostrmeli. Takih besed niso pričakovali iz Rišinovih ust.